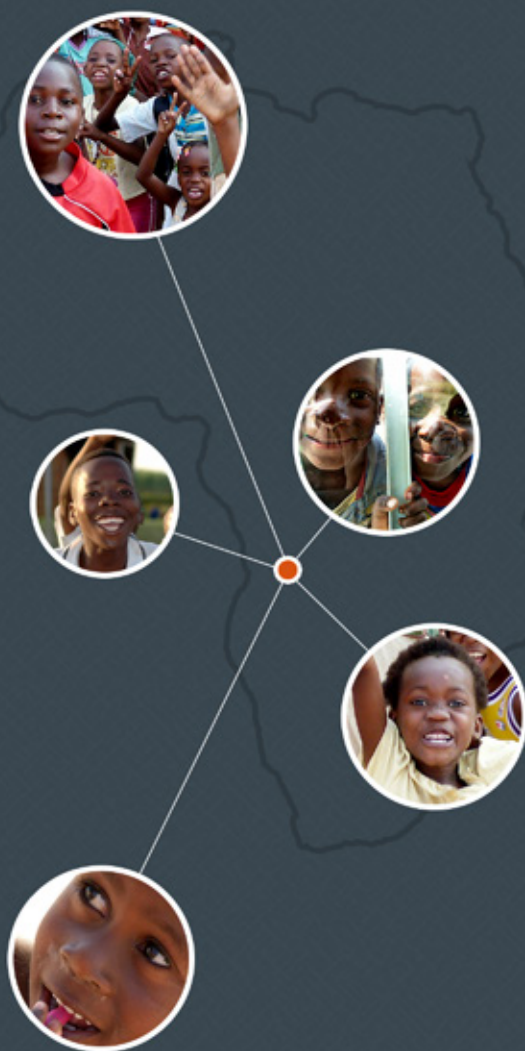
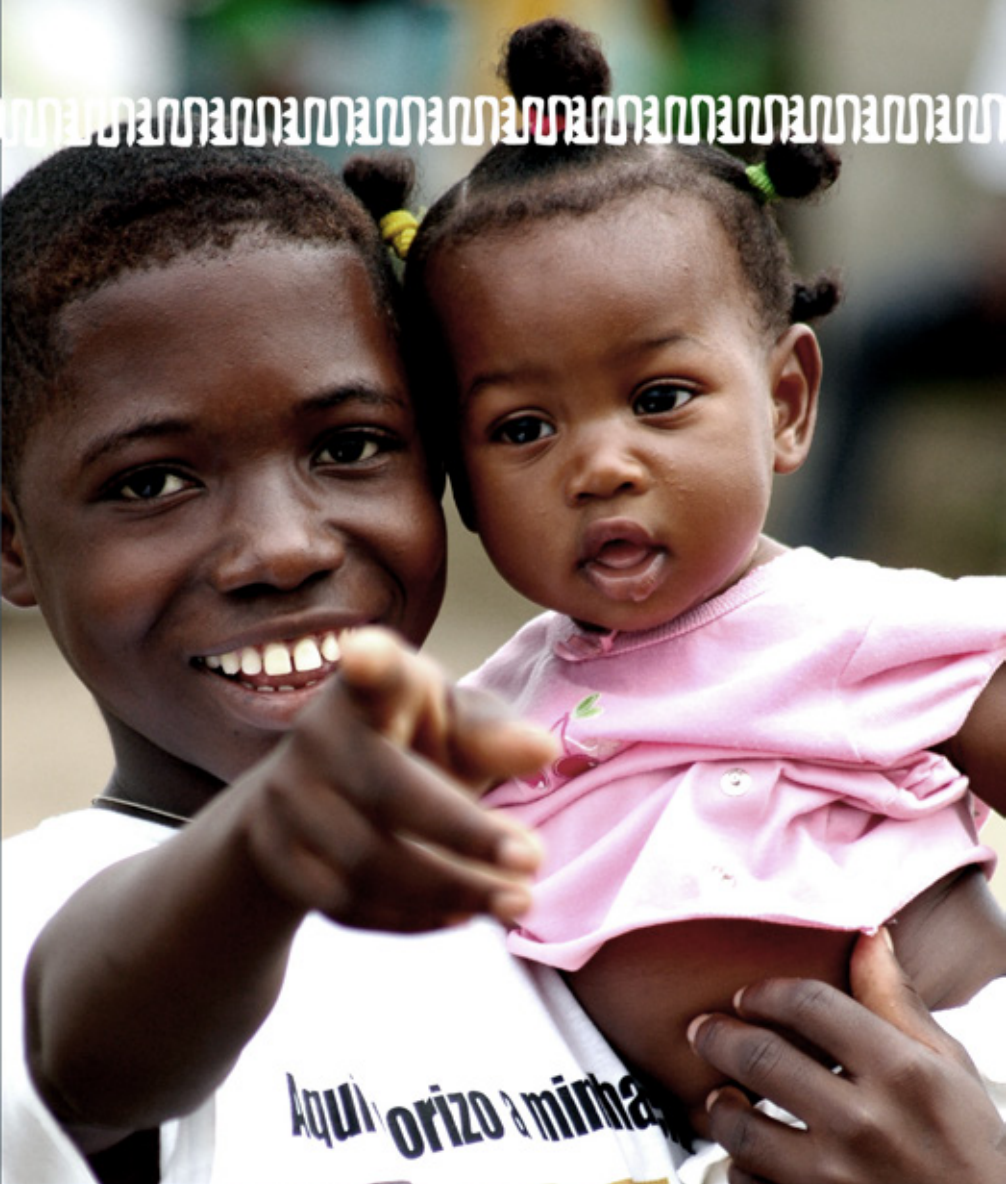

ĎAKUJEME

WWW.TEHLICKA.SK

MOJIM DOMOVOM BOLA ULICA

KALA-KALA, ANGOLA

Mojím domovom bola ulica ...

Takýmito slovami sa zväčša začína rozhovor o minulosti chlapcov, ktorí momentálne žijú v saleziánskom centre Kala-Kala v Angole.

V našej saleziánskej tradícii sa snažíme vytvárať pre deti a mladých taký priestor, ktorý by bol domom, kde by cítili prijatie; dvorom, kde by sa mohli stretávať s priateľmi; školou, ktorá by ich pripravovala do života; farnosťou, kde by spoznávali hodnotu hlbokej viery. Sú to hodnoty, ktoré deti obvyčajne dostávajú pri výchove od svojich rodičov. Deti ulice toto všetko stratili. Alebo lepšie povedané, snažia sa nájsť na ulici, kde im to však nikto neponúka.

Niektorí z nich majú to šťastie, že na ulici Luandy, hlavného mesta Angoly, stretnú saleziánov, ktorí im práve tieto hodnoty veľkodušne ponúkajú. Uvedomujeme si veľkú potrebu tieto aktivity podporovať, pretože odpovedajú na potreby tých najchudobnejších mladých ľudí. Milí priatelia, občianske združenie SAVIO už niekoľko rokov prináša silné témy a zaujímavé projekty, ktoré si zaslúžia vašu pozornosť.

Verejnou kampaňou Tehlika 2014 vás chceme požiadať o podporu saleziánskeho centra Kala-Kala, ktoré je nie druhým domovom chlapcov z ulice, ale mnohokrát jediným. Pozývame vás, aby ste sa ako jednotlivci, rodiny, spoločenstvá či farnosti práve v tomto pôstnom období zapojili do mnohých iniciatív, ktoré vám ponúkame. Modlitba, služba, či zrieknutie sa niečoho v prospech týchto chlapcov je malým skutkom lásky, ktorý im pomôže zažiť domov.

Sme šťastní, ak sa životné príbehy končia happy-endom. My budeme šťastní, ak sa príbehy viacerých chlapcov z ulíc Luandy budú môcť začať „happy-startom“. Túžime po tom, aby aj s vašou pomocou mohli chlapci v tomto centre zažiť nový začiatok hodnotného života.

*Peter Jacko SDB
Predseda SAVIO o.z.*

ANGOLA

Oficiálny názov: Angolská republika

Vznik: 11. november 1975

Rozloha: 1 246 700 km²

Počet obyvateľov: 21,4 milióna v 20121

Hlavné mesto: Luanda (6 mil. obyvateľov)

Úradný jazyk: Portugalčina

Pôvodné jazyky: kimbundu, umbundu, chokwe

HDP na obyvateľa: 15300 USD

HDI³: 0,508 – 148. miesto

Vlajka

Trojfarebná kombinácia reprezentujúca angolskú krv preliatu počas koloniálnej éry a v boji za oslobodenie (červená), africký kontinent (čierna) a nerastné bohatstvo (žltá). Ozubené koleso symbolizuje priemysel a pracujúcich, mačeta poľnohospodársku výrobu a ozbrojený boj, päťcípá hviezda medzinárodnú solidaritu a pokrok.

Štruktúra populácie:

47,5 % - 0 – 14 rokov

48,6 % - 15 – 59 rokov

3,9 % - > 60

Počet detí pripadajúcich na 1 ženu:

5,9 (SR – 1,39)

Úmrtnosť do 5 rokov života na 1000 narodených:

155,7 (SR – 6,6)

Percento populácie žijúce z menej ako \$1,25 na deň:

54 %

Priemerný vek (medián):

16,3 rokov (SR – 38,2)

Očakávaná dĺžka dožitia života:

51,7 rokov (SR – 75,3)

Gramotnosť ako % populácie nad 15 rokov:

70,3 %

Angola

Angola dnes patrí medzi najrýchlejšie sa rozvíjajúce ekonomiky Afriky. Po Nigérii je druhým najvýznamnejším africkým vývozcom ropy, disponuje zásobami zemného plynu, diamantmi, fosfátmi, železnou rudou, zlatom, uránom a významný je aj jej rybolov. Vláda z príjmov z nerastného bohatstva investuje v poslednom období miliardy dolárov predovšetkým do obnovy Angoly. Tridsať rokov občianskej vojny totiž zničilo infraštruktúru krajiny - tisícky kilometrov ciest, železníc, destabilizovalo verejné služby, školstvo a zdravotníctvo, celkovo si vyžiadalo asi pol milióna obetí, vyše 4 miliónov utečencov a v jednotlivých častiach Angoly bolo položených odhadom 15 miliónov pozemných mín. V krajine dodnes nie je dostatočná dostupnosť pitnej vody a elektriny. Milióny domácností v noci fungujú len vďaka dieselovým generátorom.

História

Územie Angoly bolo od roku 1484 kolonizované portugalskými osadníkmi. Prvým guvernérom sa stal Paulo Dias de Novais, vnuk moreplavca Bartolomea Diasa. Ten v roku 1576 založil súčasné hlavné mesto Luanda pod vtedajším názvom Svätý Pavol z Luandy. Význam Angoly počas nasledujúcich tristo rokov neustále rástol vďaka rozmachu obchodu s otrokmi smerujúcimi do Brazílie. Po jeho zrušení v 19. storočí sa hlavné mesto Luanda otvára medzinárodnému námornému obchodu a postupne zažíva najväčší ekonomický rozmach v histórii. Stáva sa najrozvinutejším mestom spomedzi portugalských kolónií. Dramaticky sa mení predovšetkým od polovice 20. storočia, kedy sa zo 60-tisícového mesta v priebehu tridsiatich rokov stáva moderná polmiliónová kozmopolitná metropola, prezývaná Paríž Afriky.

Vojna za nezávislosť (1961 – 1975)

Začiatkom 60. rokov 20. storočia začína v Angole vojna za nezávislosť od Portugalska pod vedením troch oslobodzovacích hnutí – MPLA, UNITA a FNLA. Boj je v úvode sprevádzaný násilím na portugalských osadníkoch a všeobecnou atmosférou strachu v krajine. Odpoveďou je zabíjanie rebelov a protestujúcich Angolčanov vojenskými jednotkami, ktoré do krajiny posielal portugalský diktátorský režim. V dôsledku prevahy a tiež spormi medzi angolskými oslobodzovacími skupinami, Portugalci povstanie potláčajú a boje za oslobodenie pokračujú guerillovou vojnou. Vojna za nezávislosť končí vojenským prevratom v Portugalsku v roku 1974, kedy sa k moci dostáva nová vláda s príslubom vzniku demokratickej republiky Angoly.

Občianska vojna (1975 – 2002)

Hlavné politické frakcie MPLA, UNITA a FNLA, bojujúce za osamostatnenie, sa po vojne za nezávislosť nedokážu dohodnúť na prerozdelení moci a v krajine v roku 1975 začína 27 rokov trvajúca občianska vojna. Ľudové hnutie za oslobodenie Angoly (MPLA), podporované Sovietskym zväzom, Kubou a východným blokom, sa krátko pred vyhlásením nezávislosti krajiny chopí moci vo väčšine provincií, vrátane hlavného mesta Luanda. Národná únia pre celkové oslobodenie Angoly (UNITA), podporovaná USA a Juhoafrickou republikou, sa koncentruje na juhovýchod krajiny, Národný front za oslobodenie Angoly (FNLA), podporovaný Zairom, je MPLA násilne vytlačený z hlavného mesta smerom na sever.

Agostinho Neto, predseda MPLA, vyhlasuje 11. novembra 1975 nezávislú Ľudovú republiku Angolu a stáva sa jej prvým prezidentom. UNITA ani FNLA republiku neuznávajú a spoločne zahajujú ozbrojené akcie proti vláde a armáde. Do konfliktu sa aktívne zapájajú kubánske a juhoafrické vojenské jednotky. Finančne bojujúce strany podporuje USA a Sovietsky zväz a v pozadí sa tak konflikt v Angole stáva jedným z ďalších svetových dejísk vrcholiacej studenej vojny.

Dlhotrvalé boje sú sprevádzané krehkým obdobím neútočenia vyrokovaným dohodami z rokov 1991 a 1994. UNITA ich však dlhodobo nedodríava a pokračuje v partizánskom boji vo viacerých častiach krajiny. Dlho očakávaný mier prináša až vojenská operácia v roku

2002, pri ktorej zomiera líder UNITA Jonas Savimbi. Krátko na to, 4. apríla 2002, podpisujú obe bojujúce strany v Lwene Memorandum o porozumení, ktoré oficiálne ukončí občiansku vojnu. Od tohto dňa sa datuje nová etapa dejín Angolskej republiky.

Po vojne sa v krajine začínajú vo veľkej miere angažovať rôzne medzinárodné inštitúcie a mimovládne organizácie. Ich primárnym cieľom je poskytnutie nevyhnutnej humanitárnej pomoci pre obyvateľstvo, ktoré bolo v dôsledku vojny nútené opustiť svoje domovy. Spolu s akútnou humanitárnou asistenciou sa krajina stáva poberateľom rozvojovej pomoci, ktorá sa poskytuje dodnes. Rozvojové projekty sú zamerané hlavne na obnovu hospodárstva, sociálneho systému a infraštruktúry. Nemenej dôležité sú odmínovacie projekty, demil-

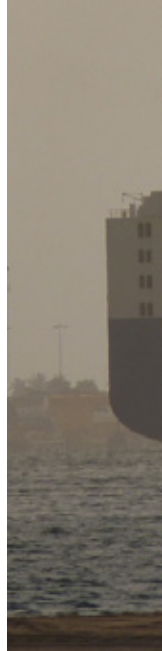
itarizácia a sociálne projekty ako opatrenia smerujúce k zníženiu nákazy HIV a k podchyteniu extrémnej chudoby.

Najdrahšie mesto sveta

V dôsledku rozvíjajúceho sa ropného priemyslu, prítomnosti zahraničných firiem a množstvu dovážaných produktov, sú náklady na život hlavne v Luande mimoriadne vysoké. Za kilogram paradajok alebo mrazenú pizzu v hypermarkete zaplatíte v prepočte zhruba 6 eur, kilo hovädzieho mäsa tu vyjde na 16 - 20 eur, obed v reštaurácii v meste nekúpíte pod 25 eur a za noc v hoteli vám vystavia účet minimálne na 300 eur. V Angole sú domácnosti, ktoré si tak vysoké životné náklady môžu dovoliť, no ide predovšetkým o zamestnancov bohatých domácich a zahraničných firiem alebo vládnych úradníkov. Domáca produkcia potravín je pritom v porovnaní so zahraničnými tovarmi neporovnateľne lacnejšia, pre najnižšie príjmové skupiny však stále relatívne drahá. Podľa štatistík OSN žije 54 % populácie tejto krajiny z menej ako 1,25 dolára na deň, a to napriek snahe miestnej administratívy reagovať na sociálne rozdiely. Ceny v Angole navyše rýchlo rastú a menia sa v niektorých prípadoch viackrát týždenne v závislosti od kurzu amerického dolára a angolskej kwanzy. To má za následok výrazné rozdiely v kvalite života, ktorej živým obrazom sú nielen slumy v hlavnom meste, ale predovšetkým dediny len niekoľko kilometrov za ním. **V dôsledku cenovej úrovne bola Luanda v roku 2013 podľa rebríčka spoločnosti Mercer vyhlásená za najdrahšie mesto sveta**, nasledované Moskvou a Tokiom.

Zdravie a vzdelanie

Jedným z najvýznamnejších problémov krajiny v súčasnosti ostáva vzdelávanie a jeho kvalita. **30 % obyvateľstva nad 15 rokov nevie čítať, ani písať, čo je priamy dôsledok desaťročí občianskej vojny.** Horšia je situácia s dievčatami, ktoré sa musia starať o výchovu mladších súrodencov a do školy sa často nedostanú. Školstvo je v krajine finančne aj personálne poddimenzované, chýbajú budovy aj učitelia a nie je výnimkou, ak na školách učia ľudia, ktorí majú sotva ukončenú strednú školu. Angola spolu s Čadom, Kongom a Stredoa-

frickou republikou dávajú v Afrike na vzdelávanie najmenej výdavkov v pomere k ich HDP. Oficiálne je vzdelanie bezplatné, neoficiálne ale rodičia na verejných školách platia učiteľom osobne, aby si ich dieťa v škole všimli a venovali sa mu.

Situácia vo verejnom zdravotníctve nie je lepšia. Nedostatok nemocníc, lekárov a zdravotných sestier má za následok nižšiu dostupnosť zdravotnej starostlivosti hlavne vo vidieckych oblastiach. Angolský zdravotný personál nahrádzajú imigranti z iných krajín, hlavne z Číny. Lieky sú relatívne dostupné, no vo väčšine prípadov ide o indické náhrady európskych a amerických farmaceutík, ktoré nie sú tak účinné. Pre nedostatok nemocníc ľudia z vidieka pri chorobách často menia vierovyznanie a utiekajú sa k sektám, ktoré sľubujú uzdravenie. Pre mnohých je to jediná šanca na záchranu života, a to napriek tomu, že množstvo ľudí už takto zomrelo. V Angole existujú aj špičkové kliniky s kvalitným vybavením a zahraničným personálom, tieto sú však pre bežných Angolčanov finančne nedostupné.

Každodenný život ľudí

Ľudia napriek všetkému v tejto krajine pôsobia šťastne. Nemyslia na budúcnosť, žijú pre konkrétny deň. Vládne medzi nimi silná rodinná solidarita, harmónia a dôvera. Sú si navyše veľmi nápomocní. Nie je napríklad výnimkou, ak vám pri nákupe odporučia niekoho iného alebo vás sami privedú k predajcovi – konkurentovi, ktorý v tom čase má to, čo potrebujete, a váš sprievodca nie.

Neoddeliteľnou súčasťou života Angolčanov je hudba a tanec. Historicky zohrávali nesmierne dôležitú úlohu pri rituáloch, ale aj pri iných príležitostiach. Akúkoľvek slávnosť začínali v minulosti vždy tancom. Tradičné tance sprevádzal rytmus bubnov a spev jednotlivcov a chóru. Tancovalo sa pri bojoch, pri odchode mužov na lov a po návrate z neho, pri nástupe nového kráľa na trón, pri obriezke či pri pochovávaní dôležitých členov kmeňa. V období sucha dokonca domorodci tancom privolávali dážď. V súčasnosti existuje v Angole mnoho hudobných i tanečných štýlov, najpopulárnejšími sú kuduro (hlavne medzi mládežou), kizomba a semba. Zaujímavým prvkom života ľudí v Angole je stravovanie. Strava bola v minulosti pestrejšia, pestovali viac plodín a chovali aj viac zvierat. Občianska vojna však zničila poľnohospodárstvo, množstvo produktov sa preto musí dovážať. Ľudia na vidieku si to často nemôžu dovoliť. Raňajky, obed aj večera sa potom mnohokrát skladá len z funge (varená kaša z manioku). Niektorí chovajú sliepky, prasatá a kozy, no kozie mlieko nepijú. Vidiečania sú totiž často poverčiví a mnoho vecí si vysvetľujú prekliatím. Napríklad ak v dedine zomrú dvaja alebo viacerí ľudia, zvyšok miestnych v krátkej dobe (zo dňa na deň) osadu opustí

Ulica

Tri desaťročia občianskej vojny v Angole znamenali masívny presun obyvateľstva z vidieckych oblastí do hlavného mesta Luanda, ktoré sa stalo bezpečným útočiskom mimo hlavného prúdu bojov. Prílev obyvateľstva nebol podporovaný rozvojom infraštruktúry a služieb a v Luande sa začali rozširovať chudobné štvrte – slumy. Z polmiliónového kozmopolitného mesta v roku 1975 tak v priebehu tridsiatich rokov Luanda narástla na 6-miliónovú metropolu plnú sociálnych a ekonomických kontrastov. Ani po vojne sa prílev obyvateľstva do mesta nezastavil. Luanda dnes ponúka najlepšie pracovné príležitosti, pre vidiečanov vôbec a predstavuje centrum rozvoja krajiny.

Jednou z tienistých stránok vojny boli deti násilne zatiahnuté a aktívne bojujúce na oboch stranách konfliktu. Medzinárodné organizácie odhadujú, že celkovo bolo do bojov zapojených asi 9-tisíc detských vojakov. Po skončení vojny sa ich integrácia stala spoločenským problémom. Nevzdelaní a bez akýchkoľvek pracovných skúseností a návykov sa v priebehu krátkeho obdobia, na prahu dospelosti, ocitli pred otázkou ako ďalej. Vzhľadom na to, že jedinou skúsenosťou pre nich bola vojna a používanie zbraní, množstvo z nich sa stalo súčasťou ozbrojených lúpežných skupín operujúcich v uliciach Luandy po roku 2002.

Sociálna situácia obyvateľstva, vojenská minulosť a štruktúra spoločnosti v Angole, ktorá je charakteristická neúplnými rodinami – deťmi žijúcimi výlučne s jedným rodičom, prípadne doplnenými nevlastnou matkou alebo otcom – je tak živnou pôdou pre kriminalitu a nárast rozdielov v spoločnosti. V množstve prípadov vzniká prostredie, ktoré má spolu s ekonomickou situáciou rodín a nedostatočným prístupom k vzdelávaniu za následok, že tisíce detí, predovšetkým v Luande, utekajú z domu a žijú život na ulici sprevádzaný dennodenným fajčením marihuany, fetovaním benzínu, pitím alkoholu a ozbrojenými lúpežami. Ich jediným motívom je prežiť.

V Angole tvoria deti do 14 rokov takmer polovicu populácie. Súčasná mládež je preto budúcnosťou tejto krajiny. Počas občianskej vojny Angolčania hovorievali, že situácia v krajine je ako boj dvoch slonov, kde najviac trpí tráva pod nimi. Jedným slonom je vláda, druhým protivládni ozbrojenci. Ľud je trávou pod ich nohami. Slony jedného dňa umrú, no tráva pretrvá. Stačí jej dážď, čas a narastie znova. Ak sa podarí vytrhnúť mládež tejto krajiny z kruhu ulice, sformovať ju do schopných a vzdelaných ľudí s morálnymi hodnotami, existuje obrovská šanca na vybudovanie novej, lepšej Angoly. Aj preto tu už niekoľko desiatok rokov pôsobia saleziáni dona Bosca.

Don Bosco Angola

Koncom 70. rokov pápež Ján Pavol II. vyjadril želanie cirkvi zamerať sa na mládež v Afrike a požiadal najvyššieho predstaviteľa saleziánov, Egídia Vigana, aby Kongregácia upriamila pozornosť na čierny kontinent. Reakciou na to bolo v roku 1980 spustenie Projektu Afrika a už o rok neskôr smerovali prví saleziánski misionári do Angoly. Priniesli so sebou solidaritu s ľuďmi trpiacimi hladom a vojnou a záväzok saleziánskeho ducha venovať sa mladým. Na oplátku obdržali vreľé prijatie – radosť, nádej, zbožnosť a tisícky úsmevov, ktoré sú pravým bohatstvom Angoly, bohatstvom v jej ľuďoch.

Padre Alvino Beber bol prvým saleziánom, ktorý prišiel do krajiny práve zmietanej vojnou. Krátko na to ho nasledovali ďalší. V úvode misií pôsobili v jednotlivých farnostiach v Donde, Luande a Lwene v službách komunity. Postupom času začali vďaka nim popri farnostiach vznikať oratóriá a prvé vzdelávacie diela dona Bosca. V čase, kedy inštitúcie, mimovládne organizácie a svet utekal z Angoly a nechával za sebou miestnych ľudí samých a bez pomoci, saleziáni ostali. To im dalo duchovnú, morálnu a výchovnú autoritu, ktorou dnes v Angole disponujú. Popri rôznych aktivitách pre deti vedú profesionálne formačné centrá, evanjelizujú a vzdelávajú deti, mládež a dospelých na všetkých úrovniach od alfabetizácie až po odborné kurzy z účtovníctva. Osobitnú pozornosť však venujú deťom z ulice.

Z ulice k saleziánom

V Luande žijú každodenne tisíce detí život ulice charakteristický drogami, lúpežami a násilím. Hlavným zámerom saleziánov je spoločne s dobrovoľníkmi pôsobiacimi v teréne pracovať s týmito deťmi a postupne ich presvedčiť, aby zanechali život na ulici a dobrovoľne vstúpili do jedného zo saleziánskych komunitných centier. To im poskytne ubytovanie, stravu, vzdelávanie a osobnostný rozvoj, ktorý sa im doma ani na ulici nedostane.

Celý proces „z ulice do života“ prebieha de facto v troch fázach. Po tom, ako sa dieťa dobrovoľne rozhodne odísť z ulice, vstúpi do detského centra prvého kontaktu, tzv. CIC. Deti tu bývajú, stravujú sa a učia sa základným hygienickým návykom. V priebehu dňa majú školu a rezbársky kurz, okrem toho v malom centre hrajú futbal a venujú sa iným aktivitám. Dĺžka pobytu je individuálna. Spravidla trvá jeden až dva roky. Je jednou z najťažších fáz, pretože práve tu prichádzajú o návyky a závislosti, ktorým podliehali každý deň na ulici.

Druhou fázou je integrácia detí do umelých rodín. Ide o angolské profesionálne rodiny, ktorých úlohou je ukázať týmto deťom štandardný model rodiny a domácnosti, ktoré mnohé z nich nikdy nepoznali. Naučia sa dennému režimu, zvládaniu konfliktov, prítomnosti dospelých a rešpektu voči všetkým v rámci komunity.

Tretou a záverečnou fázou integračného procesu sú formačné centrá. Ide o vzdelávacie inštitúcie saleziánov zamerané na osobnostný a profesionálny rozvoj mládeže a dospelých. Špeciálne postavenie medzi centrami má vďaka jeho úlohe – v rámci projektu práce s deťmi z ulice – formačné centrum Kala-Kala.

Kala-Kala

Integrálne formačné centrum Kala-Kala je výkladnou skriňou saleziánov a odkazu dona Bosca v Angole. Postaviť ho dala miestna vláda v roku 2008 na zelenej lúke, ďaleko od hlavného mesta. Centrum vzniklo v čase, kedy deti ulice začali byť trňom v oku pri

budovaní novej Angoly. Následne ho vláda zverila do správy cirkvi. Kala-Kala je akousi finálnou fázou v integračnom procese detí z ulice, ktoré sú doň prijímané z komunitných centier v Luande, no nie je určené len pre nich. Poskytuje priestor pre takmer stovku chlapcov vo veku od 13 do 19 rokov pochádzajúcich z rôznych sociálnych a ekonomických pomerov. Od februára do decembra sa tu o nich stará zhruba 50 zamestnancov a už niekoľko rokov aj dobrovoľníci zo Slovenska.

Kala-Kala – v preklade z miestneho kmeňového jazyka kimbundu práca-práca – pozostáva z ubytovacej, pedagogickej, formačnej, športovej a stravovacej časti, ktoré sú k dispozícii pre zhruba 100 detí a 50 zamestnancov či dobrovoľníkov pôsobiacich v centre počas pracovného týždňa či lebo neobmedzene celoročne. Centrum ponúka trojročné internátne vzdelávanie v dvoch formách a vytvára pracovné návyky pre miestnu mládež. Chlapci sú rozdelení do troch ročníkov podľa toho, kedy do strediska prišli, a to bez ohľadu na vek. V 1. ročníku je možné nájsť tak 12, ako aj 17-ročných.

Počas troch rokov chlapci získajú vzdelanie prvého stupňa v podobe šiestich základných tried (každý rok dve) a zároveň prejdú piatimi odbornými kurzami – poľnohospodárstvom, stolárstvom, zámočníctvom, elektrotechnickým a stavbárskym kurzom, z ktorých v závere dostanú výučný list. V rámci širšieho vzdelávania a formačného procesu za tri roky absolvujú aj kurzy informatiky, hudobnú, tanečnú a občiansku prípravu. Okrem pravidelného programu, pozostávajúceho zo skautingu, ktorý je v Angole mimoriadne populárny; alebo sú chlapci súčasťou hnutia Priateľstva Dominika Savia. V rámci celoročných aktivít sa v centre organizujú rôzne výlety na pláž, poznávacie zájazdy do okolitých miest a príbuzných saleziánskych škôl a centier.

Režim dňa

Deň v Kala-Kala sa začína o 6:00 budíčkom. O pol hodinu neskôr sa už všetci stretávajú v spoločenskej miestnosti na „Bom dia (Dobré ráno)“, kde jeden z riaditeľov alebo profesorov prečíta časť zo sv. Písma. Potom nasleduje krátka kázeň s výstižným príbehom alebo príkladom zo života, meditácia a modlitba. Raňajky sú v priebehu týždňa o 7:00, potom sa začína študovať a pracovať. Prváci majú v rannom cykle odborný kurz z poľnohospodárstva striedavo v triedach a na poliach. Druháci v tomto čase smerujú do dielni rozdelení na ostatné štyri odborné kurzy. Tretí ročník má doobeda naopak školu, po obede sa skupiny vymenia. Predpoludním prichádzajú do školy v Kala-Kala aj deti z okolitých osád. Učia sa tu čítať, písať, počítať. Večným problémom počas hodín sú zaspávajúce alebo naopak príliš hlučné deti. Je to dané aj ich dĺžkou. Jedna školská hodina tu totiž trvá 120 minút.

Cez prestávky sa športuje, hrá sa futbal a basketbal. Vyučovanie trvá do 18:00. Potom je povinná sprcha a o 19:00 večera. Všetci spolu sa stretávajú v jedálni - žiaci, profesori, dobrovoľníci, riaditelia, poprípade aj s návštevou. Po večeri sa niektorí spolu s dobrovoľníkmi modlia ruženec, sledujú správy a do 21:00 sa venujú štúdiu. Otvorená býva knižnica, funguje kurz informatiky pre najstarších. O 21.00 začína „Boa noite“ - slovo na dobrú noc, po ňom nasleduje večierka.

Cez víkendy pravidelne prichádzajú do strediska spolu s kňazom aj dvaja seminaristi. S chlapcami majú katechézy, hodiny spevu a hudby. Významnú zložku vo výchovnom programe centra predstavuje duchovná časť a pastorálne aktivity. Animátori z druhého a tretieho ročníka si pravidelne pripravujú program pre deti z osád, každú sobotu a nedeľu popoludní naskáču na Kala-Kala nákladiak a s vychovávateľmi smerujú do okolitých dedín na oratórium.

Pravidlá a povinnosti

Súčasťou formačného procesu detí sú aj tzv. domáce práce, nazývané ocupação. V rámci nich je každý chlapec na daný mesiac zaradený do jednej z oblastí v centre – upratovanie izieb, čistenie tried a

hygienických zariadení, práca v kuchyni a jedálni, výpomoc v práčovni, zbieranie odpadu, práca v záhrade, na poli a podobne. Získávajú

tak v prvom rade pracovné návyky pre ich ďalšie pôsobenie mimo strediska, ale predovšetkým sa učia vnímať a vážiť si Kala-Kala ako ich centrum, za ktoré sú sami istým spôsobom zodpovední.

Kala-Kala teda slúži na formovanie dieťaťa z ulice, dieťaťa opusteného rodinou, dieťaťa v kritickej situácii, aby sa stalo zodpovedným občanom a dobrým kresťanom. Vo všeobecnosti tu má chlapec len dve povinnosti: študovať v škole či dielni, a pracovať. Popritom je povinný dodržiavať všetky pravidlá centra pre pokojné spolunažívanie. Systém pravidiel, odmien a pokút vôbec je vypracovaný veľmi dôsledne a funkčne.

Príkladom môže byť motivačný systém pre dlhodobé zlepšenie správania sa detí. Za každý deň, kedy chlapci neujdú z vyučovania, nebijú sa, nekradnú alebo neodvrávajú učiteľom – teda sú dobrí, získajú 1 KK (Kala-Kala – miestnu menu). Za týždeň ich tak môžu nazbierať šesť a za mesiac 24. Za to si potom každý z nich nakúpi v „bare“ oblečenie, keksy, džús, gél na vlasy, školské potreby a iné. Kto za celý mesiac nie je ani raz penalizovaný, získava navyše titul šampión mesiaca a môže odísť s dobrovoľníkmi na jednodňový výlet mimo centra – na kúpalisko, pláž alebo do kina.

Keď je odchod návratom

Školský rok sa v Kala-Kala začína vo februári a s mesačnou pauzou počas júla trvá do decembra. Každoročne koncom októbra tu prebieha krst tretiakov za účasti ich rodín, známych a priateľov centra. Spolu so záverečným ceremoniálom maturitnej – odovzdávania diplomov o absolvovaní vzdelania a odborných kurzov, ktorý sa koná v decembri – ide o dve najdôležitejšie udalosti roka. Maturitou zároveň končí pôsobenie v Kala-Kala pre chlapcov z tretieho ročníka, ktorí týmto nadobro opúšťajú centrum.

Počas piatich rokov existencie stredisko dodnes opustili tri skupiny absolventov. Najlepší mohli pokračovať v štúdiu v sesterskom centre Cabiri, niektorí sa vrátili k svojim príbuzným, iní v súčasnosti pracujú v Kala-Kala ako vychovávatelia, kuchári, poľnohospodári alebo zamestnanci údržby. Väčšina z nich býva v neďalekom meste Catete. Saleziáni tu v roku 2013 svojpomocne postavili dom pre asi 12 chlapcov, ktorí po odchode z Kala-Kala nemajú kam ísť, rodina ich nechce prijať alebo majú sami záujem v ňom bývať. Autonómny dom, ako sa nazýva, nepodlieha programu ani špeciálnym pravidlám. Väčšina z bývalých absolventov centra je tu už dospelých a musia sa o seba postarať sami. Počas dňa pracujú, večer pokračujú v štúdiu vo večernej škole.

Päť príbehov...

Príbehy chlapcov z Kala-Kala vyplývajú z nefunkčnosti rodiny. Rodiny sú nekompletné alebo sociálne zdeformované. Vzorec otec, matka a deti sa vyskytne veľmi ojedinele. Deti často žijú s viacerými matkami, s otcom a macochou, matkou a otčimom, prípadne v iných kombináciách. Bežná je alkoholová závislosť rodiča a jeho násilné zaobchádzanie s členmi rodiny. V prípade, že si doma nevedia s deťmi poradiť, ako nezvládateľné ich často prenechajú babke, tete, ujovi, bratrancovi alebo končia na ulici. Bežným javom v rodinách je tiež sťahovanie sa z miesta na miesto alebo úmrtie jedného z rodinných príslušníkov – matky, otca alebo súrodencov.

Paezinho (22)

Paezinho je jedným z najúspešnejších príbehov Kala-Kala. Prišiel doň ako prvý, ešte keď centrum vznikalo. Na ulici žil typickým životom chlapca z ulice. Od 13 rokov kradol, pil, drogoval. Nadobudol aj skúsenosti so zbraňami. Keď jedného dňa pri krádeži celú skupinu chytila polícia, dostal sa nakrátko do väzenia. Po tom, čo ho prepustili, stretol saleziánov. V Kala-Kala dozrel, vybojoval boj so závislosťou, objavil svoju vieru v Boha, vyštudoval a stal sa vychovávateľom v samotnom centre. Je z neho vychovávateľ. Spravodlivý, chápaný, prísny a oddaný. Tým, že si sám prežil to, čo ešte stále straší chlapcov z Kala-Kala, je ich vzorom hodným nasledovania.

Nzinga (19)

Chlapec, ktorého to vždy ťahalo na ulicu a ostal tam roky. Zakúsil rôzne drogy od marihuany cez diazepam, alkohol až po kokaín. Stal sa závislým, a preto nemal silu odísť. Mama ho vyhodila z domu, keď sa dozvedela, čo sa stalo s jej dieťaťom. Ako čas plynul, dostal sa k saleziánom, odkiaľ však opakovane utiekol, aby sa dostal späť k drogám. Na ulici drogoval, aby mal odvahu kradnúť. Kradol, aby mal peniaze na drogy. Tento začarovaný kruh bolo ťažké prekročiť. Na jedlo peniaze nemíňal, vždy sa našli nejaké zvyšky a drogy potláčali pocit hladu. Ale rozhodol sa to opäť skúsiť. Prišiel do Kala-Kala, vzdelával sa, pracoval, no vyhodili ho. Nevzdal to, znova sa vrátil do centra, aby bojoval a aby jeho budúcnosť vyzerala inak. A podarilo sa! Minulý rok úspešne skončil a dnes si už hľadá svoju životnú cestu.

Marcelino (17)

Bebo patrí v Kala-Kala medzi viac uzavretých, no bezproblémových chlapcov. Pochádza z Luandy, kde žil v detstve spolu s rodičmi. Ako malé dieťa bol často svedkom toho, ako otec bítaval jeho matku. Keď fyzické a psychické násilie v domácnosti narastalo, chlapec ušiel z domu a žil na ulici. Tam ho našiel Padre Roberto, argentínsky kňaz, ktorý ho vzal do ich komunitného centra. „Volám sa Roberto ako môj otec! V živote ma naučil všetko dobré, čo viem,“ hovorí Bebo o saleziánovi, ktorý ho dostal z ulice. Veľkým životným cieľom tohto cieľom je odísť, žiť a pracovať v Brazílii.

Agostinho (16)

Agostinho dlhodobo užíval drogy a žil na ulici, keď ho ešte ako malého našli saleziáni. Na otázku, ako sa volá, nepoznal odpoveď. Nepoznal ani svoju rodinu. Prechádzajúc okolo námestia zazrel bustu prvého angolského prezidenta, ktorá sa mu páčila a opýtal sa, kto to je. Po odpovedi, že Agostinho Neto chcel, aby ho volali rovnako. Dnes má šesťnásť a v Kala-Kala strávil už tri roky. Škola je jeho najslabšou stránkou, čo je dôsledkom dlhodobej závislosti na drogách. Je ale mimoriadne zodpovedný a v centre dostáva veľkú dôveru. Mimochodom, za deň narodenia si zvolil 17. september, podľa bývalého prezidenta.

Domilson (15)

Domilson je v Kala-Kala druhý rok. Do centra ho poslala vlastná mama. Jeho rodina žije na jednej z najhorších ulíc v luandskej štvrti Cazenga. Jedného dňa tam stretol partiu výtržníkov. Keď sa spolu začali rozprávať, nechceli mu dovoliť odísť. Jeden z nich vytiahol zbraň, namieril naň a povedal: Ostanáš s nami! Budeš zháňať marihuanu alebo prepadávať ľudí na ulici. Rozhodni sa! Po tom, keď doma všetko povedal mame, zbalila mu veci a poslala ho dočasne k tete. Nechcela, aby skončil rovnako ako množstvo detí na ich ulici. Keď neskôr skontaktovala saleziánov, prišiel do Kala-Kala. „Ani cez prázdniny som nešiel domov. Zostal som u tety. Bojím sa o život, ak by som ich ešte stretol.“

Medzi najväznejšie problémy s deťmi v centre patria krádeže a fyzické násilie medzi nimi. Prostredie, z ktorého väčšina prišla, je živnou pôdou pre takéto správanie. Je to spôsob, akým sa naučili na ulici prežiť. Dalo by sa napísať sto príbehov a každý by bol iný. Sú tu tí dobrí, a sú tu aj horší. Je však fascinujúce sledovať, ako sa dokážu medzi sebou o všetko deliť. Od školských pomôcok, cez jedlo, až po vlastné oblečenie. Solidarita je v nich hlboko zakorenená a pamätajú si ju. A navyše, vždy vedia prekvapiť. Na výletoch napríklad niektorí odmietli jesť a radšej dali vlastné jedlo cudzím, hladným, prizeraajúcim sa deťom z okolia.

Zo zážitkov dobrovolníků

Moje prvé oratko

Hned po přilete do Angoly nás ako nových dobrovolníků nechávají na pár dní v Luande, spoznať prostredie, odkiaľ pochádza množstvo detí, s ktorými prežijeme nasledujúci rok v Kala-Kala. V jedno popoludnie smerujeme do strediska, kde saleziáni a dobrovolníci organizujú oratórium pre decká z miestnej štvrte. Chodia sa tu zabaviť zhruba na 1 - 2 hodiny. Mám veľké očakávania, oratko som nikdy nepoznal a navyše táto kultúra je predsa o niečo iná ako tá slovenská. Moje predstavy o „hraní sa s deťmi“ mi však stále evokujú niečo ako družinu alebo hodiny telesnej výchovy na základnej škole. Tým nič nepokazím, hovorím si. Omyl! Po kratšom čakaní na malých záujemcov o zábavu, za stále zavretou trojmetrovou bránou, to celé začína pripomínať skôr poslednú časť z trilógie Pána prsteňov ako školskú družinu. Trepot na bránu, krik, rev a zhromažďujúce sa „vojsko“. Najskôr sa tak 3 - 4 deti snažia bránu preliezť, jednému sa to podarí. Ten vyčkáva a informuje. Napokon, keď sa brána otvorí, tridsiatka malých detí s krikom uteká priamo na nás, presne v štýle Buttlerovho „This is Sparta!!!“. Stíham akurát tak zmeniť postavenie, aby ma nezvalili. A už je to tu! Už na mne visia. Jeden, druhý, tretí... Chodiť s troma deckami zavesenými na krku dá zabrať, vymýšľam pre nich preto rýchle nejakú aktivitu. Kreativita sa javí ako kľúčová, hrať sa nie je veľmi s čím. Jedno lano ako švihadlo, zvláštne šípy a dve futbalky. Človek by si myslel, že si s deckami aspoň zakope. Veď hlavné je ich nepristúpiť, hovorím si. Druhý omyl! To malé má tak zo štyri roky, no futbal hrá ako Maradonna. Hľadám preto niečo iné. Napadá mi robiť s deťmi kolotoč. Evidentne priťahuje pozornosť, kriku je okolo mňa stále viac a točiť sa chce každý. Tie 10 až 15-kilové decká človek ešte zvládne bezpečne roztočiť, ale s tými 30-kilovými to už nie je sranda. Že sú na mňa príliš veľkí, to im nevysvetlím. Po desiatich o sebe už neviem. Keď si sadnem, stávam sa očividne ľahkou korisťou. Jeden mi už skáče na ramená, ďalší dvaja ma držia za ruky a štvrtá sa mi hraje vo vlasoch. Je pochopiteľné, že v porovnaní s ich krátkou vlasovou pokrývkou sú tie naše hotová exotika, no vrkoče, to som už musel odmietnuť. Po chvíli cítim niečo vlhké na ruke. Pozriem dole. Pozerajú na mňa dve veľké vyplštené oči asi 3-ročného chlapca cmúľajúceho moje zápästie. Dúfam, že ti chutí, hovorím si.

Krátkym vyslobodením bola pre mňa zmes afrických tancov v kruhu. Za výborný nápad som to ale považoval len dovtedy, kým som sa v kruhu neocitol ja. Prisahám, tie deti sa v ten deň asi viac nesmiali. Po hodine zábavy nastáva vážny problém, ako oratko ukončiť. Samozrejme, že všetci by sa hrali ďalej, no harmonogram nepustí. Vyťahujem foťák pre posledné momentky z tohto zážitku. Pár minút sa snažíme decká udržať pokope, aby z fotiek vôbec niečo bolo. Keď sa na mňa po fotení vrhnú všetky zvedavé na výsledok, jeden z dobrovoľníkov nachádza šalamúnske riešenie – otvárajúc bránu oznámi, že fotky sa budú pozerať na ulici! Do minúty ani noha. Domov sa z prvého oratka nakoniec vraciam vysilený, špinavý, no s radosťou. Deti totiž odchádzajú spokojné. **Kráčajúc nelútostným obrazom angolského slumu si uvedomujem, aké šťastné detstvo som prežil a znova vo mne oživa myšlienka, prečo som dnes vlastne tu.**

Informatika

Keďže nám po niekoľkých mesiacoch kritického stavu s elektrinou konečne opravili hlavný generátor, rozhodol som sa ísť pozrieť ako prebieha kurz informatiky pre najstarších – tretiakov. Klopem na dvere s ceduľkou Infocentro a vchádzam k dvanástim študentom a dvom vyučujúcim snažiacim sa vysvetliť, čo bude náplňou dnešnej hod-

iny. Budeme si zakladať emailové kontá, oznamuje vedúci skupiny. Tak na toto som zvedavý, hovorím si. Apropo, už ste niekedy učili hrať futbal dieťa, ktoré sotva chodí? Nie? Tak my áno. V tento večer. Len to nebol futbal. Chalani zapínajú počítače, v triede to vrie – trom nefungujú. Zasahujem! Po letmom pohľade na bedňu zisťujem, že im chýba elektrina. Pripojením kábla teda strojom dodávame štavu, dav sa upokojuje. Naskakuje operačný systém Ubuntu (Windows sa tu používa veľmi ojedinele), pre mňa rovnako novinka. Do tohto momentu to v celku vyzerá ako štandardný proces s menším úvodným zakončením. Predstavenie začína až pri spustení webového prehliadača a snahe učiteľa vysvetliť, ako sa dostaneme na Gmail. Diktovanie adresy v štýle a voľnom preklade Dvojité vé, dvojité vé, dvojité vé, bodka... nie dve vé, tri vé! Nie, nie! Tri, nie dve! Hovorím tri, toto je jedno vé. Dvojité vé, nie obyčajné vé!!!, štartuje apokalypsu dnešnej hodiny. Po úspešnom prebrodení sa adresou nasleduje tortúra s formulárom na osobné údaje pre založenie samotného konta. Tri, štyri, či päť mien, ktoré decká majú mimoriadne komplikuje registráciu. Nervozita opäť stúpa pri mene používateľa. Niektorí z chalanov nemôžu pochopiť, ako je možné, že taký používateľ už existuje, keď meno antonio.franco je jeho. Po hodine mojej pilnej práce, behania, vysvetľovania, mazania, písania a prepisovania údajov, znovupísania a znovuprepisovania tých istých údajov a upozorňovania, že sa nevolám Joaquim, sa dostávame k zadaniu hesla a overeniu

CAPTCHA kódu, keď zvonec ohlasuje koniec hodiny. Záver kurzu korunuje už len vyučujúci slovami, že nabudúce pokračujeme. Chalani sú ale spokojní, moc sa toho síce nenaučili, no maily budú mať po pár rovnakých pokusoch nakoniec hotové a už čoskoro sa určite zaradia aj do štatistiky aktívnych užívateľov Facebooku.

Ďalší ročník sme začínali už poučení z môjho prvého kontaktu s informatikou. Generátor neštrajkoval, chalani v zásade pracovali a sám som bol prekvapený, keď mi po pár mesiacoch výučby pri hodnotení polroka vymenovávali, čo všetko si z práce s počítačom, operačným systémom a textovým editorom pamätajú. **Potvrdilo sa to, čo si o týchto deckách stále myslím – potenciál tu je, treba im dať iba príležitosť rozvinúť ho.**

Marek

Moja úloha v Kala-Kala

Doobeda sa v centre venujem zväčša nejakému projektu, ktorý mi prideli Lucas, náš riaditeľ. S Majkou sme naposledy robili vianočné pohľadnice – fotili sme chlapcov a zapisovali veľkosti ich tričiek, nohavíc, topánok, potom sme to vytlačili, chalani niečo nakreslili na prednú stranu a na druhú napísali akýsi pozdrav a my sme to potom celé zanesli do Luandy, kde to jeden kňaz rozdal mamám zo zámožnejších rodín – áno, v Luande sú časti, ktoré vyzerajú ako Manhattan alebo Virginia Beach. Tieto ženičky si vezmú túto pohľadnicu a podľa veľkosti nakúpia pre chlapca oblečenie. Do Kala-Kala potom prídu osobne odovzdať konkrétnemu dieťaťu vianočný darček. Minulý víkend s me zase robili na dedinách akési sčítanie obyvateľstva – čo im chýba, koľkí bývajú v dome, či sú zdraví.

Prioritou pre mňa je momentálne čo najrýchlejšie sa naučiť hovoriť po portugalsky a potom by som sa mala školiť na úlohu alfabetizátora a učiť dospelých v okolitých dedinách čítať a písať. Existuje metóda, ktorá ich to dokáže naučiť za 3 mesiace. Keby mi to išlo dobre, mohla by som sama školiť budúcich alfabetizátorov. **Je totiž dôležité pre nás dobrovoľníkov postupne sa stať neužitočnými – čiže naučiť miestnych robiť všetko, aby nás už nepotrebovali.** Projekt začína od budúceho roka. V rámci prípravy teraz navštevujem hodiny alfabetizácie pre našich funkcionárov. Učím sa tam znovu čítať a písať ako v prvej triede. Nezdá sa to, ale oni tu píšú trochu ináč – viac vykrúcajú písmená, asi ako u nás na začiatku minulého storočia. Na hodinách samozrejme “hviezdím”. Po druhej hodine som však slušne vysvetlila učiteľovi, nech ma už nevyvoláva k tabuli a nekontroluje mi písmená v zošite, že ja už čítať a písať viem, že len pozorujem, ako sa učí. Odvtedy mám pokoj.

Mojou hlavnou úlohou v Kala-Kala je však byť pre našich chlapcov oporou v čase, keď na nich doľahne minulosť alebo majú občas skratové správanie. Naučila som sa zopár základných fráz, ktoré keď zakričím, tak ma pri dobrej vôli počúvnu. Ale väčšinou stačí pokojné slovo.

Lubica

Veľká noc v Angole

Sviatky v Angole nepripomínajú sviatky u nás doma. Namiesto šunky banány, namiesto bahniatok palmové listy, namiesto oblievačky šup do školy a do práce. Velkonočné obdobie aj tu začalo Popolcovou stredou. Na pomazanie sa použil popol zo spálených minuloročných palmových listov. Na Zelený štvrtok bola silným zážitkom omša, na ktorej Padre Gino umýval nohy vyvoleným dvanástim pracovníkom Kala-Kala. Omša bola v provizórnom kostolíku v osade Honga Yam-bua.

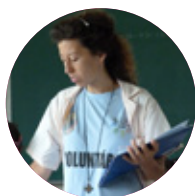
Na Veľký piatok, deň najväčšieho pôstu, sme sa vybrali na 23-kilometrovú túru. Nemyslite si, že naším cieľom bolo vychutnávať si prírodu. Bola to caminhada v pravom slova zmysle – kráčanie alebo rýchla chôdza. Miestami, keď sme zaostávali za vedúcou skupinou, museli sme pobehnúť. Ramiro, vedúci pedagogického oddelenia, neúprosne pískal na znak toho, že si máme švihnúť. Takže, keď som chcela zvečniť foťákom zopár okamihov, musela som si nadbehnúť na čelo fronty, ktorá ma predbehla ani nie za päť minút. Opäť som bola na chvoste a za mnou už len Ramiro s píšťalkou na krku a úsmevom na perách. Ten má už prechodené stovky kilometrov. Všeobecne, Angolčania majú chodenie v krvi, nikdy sa neunavia a nemajú ten výraz na tvári, že nie, mne sa nechce, choď tam ty. Kráčajú v žabkách, v ponožkách, v ponožkách v žabkách, naboso... Všetelijako. A hlavne rýchlo. Keď som si už myslela, že ďalej nedôjdem - s nedostatkom energie, horúcim slnkom nad hlavou, dýchajúc smog z áut a prach z cesty (túra zahrňovala

aj kráčanie popri asfaltke), v diaľke ako fatamorgánu som spozorovala náš Kala-Kala autobus! Toto bola naša prvá tréningová križová cesta. Tá "skutočná" bola v tichu, u nás, v tme, so svetlicami, v modlitbe, speve. Keď naši chlapci začali aleluja, len sme sa na seba pozreli, usmiali a zapchali si uši.

Bielu sobotu sme si uctili taktiež v osade Honga Yambua krásnou sviečkovou omšou, z ktorej, bohužiaľ, nemám jedinú fotografiu. Pozerajúc cez okienko na hrajúce sa deti, pobehujúce sem a tam, na matky zapletajúce typické africké vrkôčiky obklopené húfom deťúreniec, vychudnuté kozy a psy, ponevierajúce sa hľadajúc niečo pod zub v nekončiacom smetiskovom mori, celá scenéria zafarbená do oranžovočervena od zapadajúceho slnka, uvažovala som, ako tu život plynie spokojne, pomaly, v pokoji, bez zhonu a zbytočných starostí.

Veľkonočná nedeľa sa niesla v znamení veľkých osláv. Už od skorého rána sme pomáhali v kuchyni s prípravami rôznych jedál, ktoré sa ani nedajú prirovnať k našim veľkonočným jedlám. Funge, fazuľa, suché mäso, kizaka, pečené banány. Tento deň Boh požehnal aj dobrým dažďom, ktorý sa spustil po obede. Po týchto sviatkoch som pocítila obrovský smútok za slovenským jedlom. A tak som začala variť. Plnenú papriku, halušky s kyslou kapustou...

Čas tu pre mňa plynie veľmi rýchlo. Dnes som sa rozprávala s pracovníkmi na poli. Posadali sme si a hovorili mi o začiatkoch v Kala-Kala, keď tu ešte nič nebolo. Bolo to tvrdé, pracovali, stavali centrum a nemali čo jesť. Ale dnes sa už môžu hrdlo pozrieť na výsledok svojej práce! Nájst' si čas pre seba je skoro umenie. Ľudia sú tu špeciálni, sú odovzdanými pokračovateľmi idey dona Bosca - pracujú veľa, oddychujú málo. A sú stále medzi chlapcami. Preto sme tu vlastne aj my. Aby sme trávili čas s našimi chlapcami z ulice, pomáhali im nájsť seba samých, zlepšovať sa a neustále na sebe pracovať.

Terka

Vedeli ste, že...

Angola má dve ročné obdobia – obdobie dažďov a vysokých teplôt od októbra do mája a obdobie sucha a zimy od júna do septembra.

Krajina pozostáva z dvoch teritoriálnych území – hlavné územie a bohatá exkláva Cabinda.

V krajine je skorá pôrodnosť. Hlavne na dedinách dievčatá rodia už v 13 - 14 rokoch, čo spôsobuje, že dieťa vychováva dieťa.

Podľa OSN narastie populácia Angoly do roku 2100 na 97,3 miliónov a bude tak patriť medzi 25 najľudnatejších krajín planéty.

Luanda bola v roku 2013 v rebríčku Mercer vyhlásená za najdrahšie mesto na svete nasledované Moskvou a Tokiom.

Školu prvého stupňa navštevuje 9 z 10 detí, do druhého stupňa sa dostane už len každý štvrtý žiak.

Život roľníkom a vidiečanom stále strpčujú tisíce neodstránených mín zakopaných počas občianskej vojny. Aj po vojne množstvo z nich v dôsledku toho zomrelo alebo bolo doživotne zmrzačených.

V Angole je vysoké riziko nakazenia sa rôznymi infekčnými chorobami ako sú malária, týfus, hepatitída A a B a črevné ochorenia. V nížinatých oblastiach existuje riziko nákazy žltou zimnicou a spavou chorobou, ktorú prenáša mucha tse-tse.

Dievčatá sa v rodinách musia starať o výchovu mladších súrodencov a nedostanú sa do školy. Štyridsať percent dospelých žien je negramotných.

Počas občianskej vojny bolo 12. marca 1983 z oblasti Benguely protivládny hnutím UNITA unesených 66 československých pracovníkov miestnej celulózky. V zajatí ich viedli pešo 1300 kilometrov naprieč angolským územím. Domov sa ich po vyše jednom roku vyjednávani vrátilo 65. Jeden Slovák zahynul.

Skoro každý tretí Angolčan nad 15 rokov nevie čítať ani písať.

Vydalo: SAVIO o.z., Miletičova 7, 821 08 Bratislava, prvé vydanie,
Bratislava 2014

Zostavili: Marek Kalovec a tím SAVIO
Textová spolupráca: Zuzana Ričányová
Fotky: archív SAVIO, misijní dobrovoľníci
Grafické spracovanie: Triad Advertising
Tlač: Devin printing house, s.r.o.

